משנה · אחרונים · יש סדר למשנה · סדר זרעים

יש סדר למשנה על משנה פאה

רבי ישעיה פיק ברלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יש סדר למשנה על משנה פאה

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יש-סדר-למשנה-על-משנה-פאה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה ד 4
משנה ה 6
פרק ב 6
משנה ב 6
פרק ג 7
משנה א 7
פרק ו 8
משנה ט 8
פרק ח 8
משנה ג 8
משנה ז 8

פרק א

משנה ד

כלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל וכו' ע"ש ראיתי להתעורר כמה דברים בפי' הר"ב והתי"ט. והניחו להתגדר בהן. ראשון תחלה נאמר זה שכתב הר"ב כל דבר שהוא אוכל למעוטי ספיחי סטיס שאע"פ שהן אוכל ע"י הדחק לאו אוכל מקרי ע"כ. הנה בסוגי' שבת ס"ח פסחים נ"ו נדה נ' מפרש הש"ס אוכל למעוטי ספיחי סטיס וקוצה [ופירש"י בשבת סטיס ווישד"א. קוצה וורנצ"א. אבל בפסחים פירש"י סטיס מוריק"א. קוצה ווישר"א. ובנדה פירש"י קרו"ג. קוצה גוויטר"א. ושינוי פרושים האלו קשין להולמן וכבר נחית תו' לדקדק בשנוי פי' המלות לרש"י בחולין נ"ט ד"ה עיקר' דמרידתא וכו' ובארתי בס"ד בתכ"ש ואין כאן מקומה. ולשון הר"ש סטיס ווישר"א. קוצה וודציצ"ה. וע' בפי' הר"ב מ"ה פ"ב דכלאים ורפ"ז דשביעית. והוא כפי' הערוך ערך אסטס] וכעת בעי טעמא דשביק הר"ב מלת וקוצה תו זה שכתב הר"ב דכתיב ובקצרכם ואין קצירה אלא בדבר הראוי לאכילה וכו' וכן עוד כתב איזה פעמים מלת דכתיב וכו'. נראה דמן התורה היא. אבל דע דפסחים נ"ו ד"ה כלל אמרו וכו' כתבו תוס' דמן התורה אינו חייב בפיאה אלא זית וכרם ושדה דכתיבי בהדיא בקרא ואחרינא תקנתא דרבנן נינהו ושאין מכניסו לקיום לא רצו לתקן פיאה דאינו דבר חשוב ותאנה וכל דדמי ליה אע"ג דחשיב איכא ביטול עניים לפי שאין לקיטתן כאחד והפסד יתר על הריוח וכו' וכ"כ תו' בשבת ובנדה ע"ש וכן החליט הר"ש דכל הני אינו אלא מדרבנן. וכל קראי דנשנית בת"כ אינו אלא אסמכתא בעלמא ע"ש וכ"כ תוס' הנ"ל. ומעתה נכון לומר דגם מ"ש רש"י בשבת ס"ח ד"ה כל שהוא אוכל כו' דגבי פיאה קציר כתיב מה קציר מיוחד שיש בו כל אלו ע"כ אינו אלא אסמכתא. ועל כרחינו לומר הכי גם בפי' הר"ב. דאי כמשמעות לשונו דהוי מדאוריית' קשה דמאי טעמא פטרו ספיחי אסטיס וקוצה. ואי מטעם שכתב הר"ב דאוכל ע"י הדחק לא שמיה אכילה קשיא למ"ד בשבת ע"ו דאכילה ע"י הדחק שמה אכילה וכן פסק הרמב"ם בפי"ח מהל' שבת [וכתבתי בתכ"ש דלפי הנוסחא שלפנינו בגמרא דפליגי ר' יוחנן אמר פטור דאכילה ע"י הדחק לא שמה אכילה וריש לקיש אמר שמה אכילה. יפלא פסק הרמב"ם בזה דהלא הלכה מרווחת דהלכתא כר"י לגבי ר"ל. אבל דע דנוסחת הרמב"ם הי' ר' אושעיא אמר חייב וכ"כ הכ"מ דפסק הרמב"ם כר' אושעיא לגבי ר' יוחנן] ואי מדאורייתא כל המינים חייבין בפאה קשיא היאך עקרו רבנן לפטור בספיחי אסטס וקוצה. אבל לפום קושטא דכל שאר המינים חוץ מתבואה ותירוש ויצהר אינם חייבין מן התורה רק מדרבנן כמ"ש תו' והר"ש אתי שפיר דהם אמרו והם אמרו בספיחי

אסטס וקוצה הואיל דלא הוי אלא אכילה ע"י הדחק אין בזה ריוח לעניים הלכך פטור מן הפאה. ובסוגי' דפסחים נ"ו על אנשי יריחו שהיו נותנין פאה לירק פריך ולית להו לאנשי יריחו הא דתנן כלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל וכו' ומכניסו לקיום פרט לירק וכו'. רציתי לומר אע"ג דכל הני מדרבנן בעלמא נינהו ואנשי יריחו שהיו בזמן הבית ור"מ ור' יהודה פליגי אליבייהו. ומאי קושיא ולית להו הא דתנן וכו' דילמא האמת כך היא דלית להו. ותו דילמא באמת מהאי טעמא מיחו בידם חכמים ואינהו אנשי יריחו קודם שמיחו בהם חכמים לא ידעו מהנך כללא דכללו רבנן. ויתכן לומר דאי לית להו או שלא ידעו מהנך כללא דכללו רבנן. קשה למה דוקא מירק היו נותנים. ולא היו נותנים ג"כ מתאינים ומספיחי סטיס וקוצה וכן מכמהין ופטריות. א"ו דקים להו כלל דתנן. ומקשה שפיר ותירץ הש"ס דפליגי במכניסו לקיום ע"י דבר אחר. ובדברי קדשו של מד"ז התי"ט ז"ל. אחרי שתשים עינך עליו הדק היטב. דע דברש"י דשבת מסיים והא דנקט הני ולא נקט שארי מינין שאין ראוי לאכילה משום דאיידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דבפיאה ומעשר ליתנהו ע"כ. ודע עוד דגם הר"ש סיים ויש מפרשים משום דאין דרך ללקטן בשנה שנזרעים אלא לסוף ארבע וחמש שנים משהשרשים מתפשטין בארץ ומשביחין דשורש שלהן עיקר היא ע"כ. ויותר מכל אלו דע דהעלים עיניו מכל מ"ש רש"י בפסחים נ"ו בזה"ל ספיחי סטיס וקוצה קשין לאכילה אבל סטיס וקוצה שאינם ספיחים חזו לאכילה וכו' ע"כ. אכן ברש"י בנדה שהביא התי"ט. ז"ל ולא ידענא אמאי נקט ספיחים וכמדומה לי שהראשונים ראוים לאכילה ע"כ. ובין תבין מה שיש להתעורר בפרושי דרש"י. וקצרתי לסמוך על זה שכתבתי בחדושי. עוד זאת אדרוש שכתבו תוס' בנדה נ' ד"ה וגדולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות בפ' כיצד מברכין דף מ' פריך והא תניא אם אמר כל גדולי קרקע עלי קונם אסור בכמהים ופטריות. ומשני מירבא רבו מארעא מינק לא ינקי מארעא והא כל דבר שאין גידולו מן הארץ קתני. תני כל דבר שאינו יונק מן הארץ. א"כ נמי בשמעתין צריך למיתני יונק מן הארץ ע"כ. והנה דבריהם ברור מללו דמשנה שלפנינו צריך תיקון ולמתני ויונק מן הארץ. אבל מן וגדולו מן הארץ דאיתא לפנינו ליכא למעט כלל כמהים ופטריות שהרי הם נמי גדולו מן הארץ. ולא התעורר בזה התי"ט לא הכא במשנה ולא במשנה ג' דפ"ו דברכות על דבר שאין גידולו מן הארץ וכו' דצריך למיתני על דבר שאין יונק מן הארץ כדמסיק הש"ס ברכות מ' תני על דבר שאין יונק מן הארץ:

משנה ה

תי"ט ד"ה **האוג וכו' ולכך יש לפרש צמח דהכא וכו'** ע"ש (ע' רל"צ). ודע דז"ל הרמב"ם בפרושו במתני' דהכא אוג הוא הסומאק אשר בארץ הצבי והוא צמח שיעבדו בו העורות ויש לו אשכולות כאשכלות הגפן ויאכלו ע"כ. וברפ"ק דדמאי ז"ל הרמב"ם והאוג נקרא סומאק של ארץ ישראל והם אילנות עושין אשכלות אדומות ויאכלו ע"כ. וכדי שלא יהיו דברי הרמב"ם סותרים בפרושו וגם לפי מאי דאסברי' התי"ט דצמח דהכא ג"כ אילן. מלבד שהוא דחיק' טובא למאוד דקשה תו ומי סני ליה לקראו הכא אילן כמו שקראו רפ"ק דדמאי. אכן בהג"ה קלה יובן למאוד דלפי משמעות הלשון שכתב בארץ הצבי כו' משמע דמין זה ר"ל אוג אינו בנמצא רק בארץ הצבי דהיינו ארץ ישראל [כמבואר ברפ"ק דדמאי הרבה מינים שאינם גדילין רק בא"י] ויתכן לומר דוי"ו יתירה. וכך צ"ל אוג הוא הסומיאק אשר בארץ הצבי הוא צמח אבל אינו צומח וגדל בשאר ארצות:

פרק ב

משנה ב

תי"ט סד"ה **שאינה** יכולה להקצר כאחת וכו' ועוד יש תימה בדברי הר"ב מה שפסק הלכה כר' יהודה ולעולם הלכה כת"ק דסתם לן רבי כוותיה וכו' דמפרש כשיטת הר"ש דת"ק ור' יהודה פליגי ה"ל לפסוק כת"ק ע"כ ע"ש וקצת י"ל עפ"י מ"ש הריף והרא"ש בשבת בפ' כל הכלים סי' ה' דאומר בעל הלכות משמיה דרב צמח גאון דהילכתא כר' יהודה נגד הת"ק דקי"ל ר"מ ור"י הלכה כר' יהודה [וכתבו הריף והרא"ש והאי טעמא לא מסתבר ולא דוקא דכי אמרינן ר"מ ור"י הלכה כר"י ה"מ היכא דפליגי בהדיא אבל היכא דדברי ר"מ סתם ור"י הוא דפליג בהדי' לא אמרינן הלכה כר"י אלא הלכה כסתם דאע"ג דפליג בהדיא בברייתא כיון דסתם לן תנא כר"מ הלכתא כוותיה ולא חיישינן למחלוקת דברייתא ע"כ] ואולי נטה הר"ב בעקבות דרב צמח גאון. ודע דבמ"ה פ"ט דפרה כתב התי"ט ד"ה ר' יהודה אומר וכו' ונמצא כתוב בתשובת הגאונים בשם רב צמח בר פלטוי דסתם מתני' ר"מ. ור' מאיר ור"י הלכה כר"י ע"כ. ותימה הן בעיני דא"כ כל היכא דפליג ר"י על סתם מתני' הלכה כמותו והא ודאי דליתא דלא איתמר הך כללא אלא היכא דלא סתם לן רבי עכ"ל התי"ט. ופלא שלא הביא דברי הריף והרא"ש שהעתקתי למעלה [ועמ"ש בס"ד מ"ג פ"ב דתרומות ועוד בשאר מקומות] איברא סברת רב צמח גאון צ"ע. נהי דממ"ש תוס' ריש ביצה ד"ה גבי שבת וכו' דמוכח מסוגיא דהתם דקרי לי' סתם דהילכתא הכי אע"ג דר' יהודה פליג באותה משנה גופיה ע"ש. וכן כתבו בשאר

דוכתי. דצריכין אנו לומר בגדר הדחוק. כדי ליישב דעת רב צמח גאון. אמנם מסוגיא מפורש ביבמות דף מ' קשיא לי [דאיתמר התם על המשנה דתנן הכונס את יבמתו זכה בנכסים של אחיו ר' יהודה אומר בין כך ובין כך וכו'] תני תנא קמי' דרב נחמן אין הלכה כר' יהודה אמר ליה אלא כמאן כרבנן פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים וכו' [ע"ש גם במה דאמר עולא וכה"ג] הרי מפורש להדי' דסתמא דת"ק חשיב רבי' לגמרי והם רבים החולקים עם ר' יהודה [ובתוך אותן הרבים הי' ג"כ ר"מ בתוכם. עי' מ"ב פ"ז דברכות מה שהשבתי לתורני אחד ע"פ מ"ש רש"י פסחים י"א ד"ה רבנן אדרבנן וכו'] וכעת עיון גדול אצלי טעון. לברר דעת ר"צ גאון. ועמ"ש בס"ד מ"ו פ"ז דגיטין קצת ראי' לר' צמח גאון וישוב קצת לפליאה כאשר יאות בעיני הרואה. [ורואה אני לכאורה מילתא דרצ"ג ודעת הרי"ף והרא"ש במחלוקת שנוי' היא בירושלמי ריש פ' החולץ אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה סתם משניות דרבנן (פי' כ"מ ששנה רבי סתם משנה היא דעת חכמים דהיינו רבים. קה"ע) עד שיפרש לו רבו (שהן אתיין כיחידאה) ר"ש בן לקיש אומר כל סתם משניות דר' מאיר עד שיפרש לו רבו וע"ש כל דברי הירושלמי מתחילת הענין עד סופו ותמצא ככל הצורך באם שנזכר סתם ת"ק ובריייתא נזכר דברי ר' מאיר. ואני בטרדותי אי אפשר להציגו פה. גם הירושלמי עם פי' קרבן העדה הלא לכל מצוי למצוא חפצו]:

פרק ג

משנה א

תי"ט ד"ה **ומודים וכו**'. ולא נ"מ בהודאתם וכו' ע"ש כתבו תוס' בסוכה ט' ד"ה ואם עשאה וכו' ואפילו נפקא מינה אלא לב"ש יש לו לתנא לפרש במה נחלקו ולא שייך לאקשויי טעמא דב"ש אתא לאשמעינן אלא היכא דפליגי תנאי אליבא דב"ש ולא נפקא מינה מידי בפלוגתא אליבא דב"ה כי האי דשבת דף קל"ה ובפ' ד' אחין דף כ"ח ובפ"ק דביצה דף ו' וכולן פרשנו במקומם ע"כ. וכתבתי בתכ"ש דקצת צ"ע מ"ש דמ' אחין קשיא הלא ביבמות כ"ח. ד"ה ר"א וכו' כתבו ישוב נכון ופשוט למאד ע"ש וגם לולא דבריהם יש ליישב עוד בפשיטות גמורה על הדרך שמשני הש"ס ביבמות קכ"ב דאי משכחת סתמא וכו' ב"ש היא ואין הלכה כאותו סתם. ותו' עצמם מיישב בדרך הזה בברכות מ"ז ובעירובין ט' וסוכה ל"ה אהא דקאמר ר"ה תנא ב"ש אמרי' אין מאכילין וכו'. [ומ"ש תוס' עוד ובפ"ק דביצה וכולן פרשנו במקומם. לא ידעתי לפום רהיטא כוונתם וגם פרושם לא מצאתי בביצה אם לא קצת בדרך רחוקה אפשר לכוין] אמנם ראיה גדולה לדברי תוס' מסוגיא דמ"ק ג' וכמ"ש תוס' שם להדיא ד"ה וקרובין וכו' ולאשמעינן מלתייהו דב"ש

פי' הכי. אכן במה שהחליט תוס' דלא פליגי תנאי אליבא דב"ש היכא דלא נ"מ מידי לב"ה. קצת צ"ע מפ"ב דאהלות מ"ג דתנן ובגלגולת בש"א כמלא מקדח ובה"א כדי שינטל מן החי וימות [ובגמרא בכורות ל"ז ובחולין מ"ב. וכן בהרב מברטנור' מפורש דהיינו חסרון כסלע] באיזה מקדח אמרו בקטן של רופאים דברי ר"מ וחכמים אומרים בגדול של לשכה. והרי דלא פליגי ר"מ וחכמים אלא אליבא דב"ש. בשלמא במשנה ד' פ"ה דתרומה דפליגי ר"א וחכמים אפשר למדחי קצת דר"א מתלמידי ב"ש ע' שבת ק"ל ברש"י ותוס' ועוד דנ"מ בין לב"ש ובין לב"ה באותה סאה תרומה טמאה אי תרום ותשרף או בטלה לגמרי וא"צ להעלותו ע"ש. אבל ממשנה דאהלות ראיה גמורה לכאורה. ונפלאתי על מ"ד זקני הגאון תי"ט שלא הער' כלום מכל מ"ש תוס' בסוכה שזכרתי [ובמאי שיש להתבונן בדרכים. מקום שאמרו להודיעך כחן דב"ש (ביצה ב' ו') אע"ג שיש לטעות קצת בדברי ב"ה אפ"ה נקט התנא להודיעך כח דב"ש ויש לשאול וכי טעמא דב"ש אתי לאשמעינן. ויותר בהא דכתובות נ"ט: דשקיל וטרי הש"ס לימא מתני' דלא כב"ש יש לחקור דלמה הש"ס כולי האי לאוקמי כב"ש ואנן קי"ל בכל דוכת' ב"ש במקום ב"ה אינה משנה. בררתי בחידושי בס"ד ואין כאן מקומו]:

פרק ו

משנה ט

תי"ט ד"ה **אם** באת רשות וכו' שלא להצטרף שלא יהיה שכוח וכו' ע"ש שמור הטעמים כשאין רשות העני מועלת בו אז מצטרף ולא הוי בכלל שכחה. וקצת צריך תיקון. וטוב לגרוס לפיכך אין רשות העני מועלת בו אלא מצטרף שלא יהא שכוח או דיש לגרוס לפיכך אין רשות העני מועלת בו שלא להצטרף שיהיה שכחה:

פרק ח

משנה ג

תי"ט ד"ה **ואין נאמנין וכו'** [**ולא על הפת וכו'** במאי מיתקן] כל הג"ה זו צריכא ביאור ובדקתי בספרים אחרים ליתא לכל זה:

משנה ז

מי שיש לו מזון שתי סעודות וכו' ע"ש כתבו תו' בבא בתרא ט' ד"ה שבת נותנין לו מזון ג' סעודות פי' בשבת בצהרים אותן שתי סעודות שנתן לו אתמול בערב שבת אכל ליל שבת ושבת שחרית ושלש סעודות שנותנין לו בשבת יאכל אחת בשבת בסעודה

שלישית ואחת למוצאי שבת ושלישית ישאר לו למחר בדרך שלא ילך ריקן וכו' וקשה להרשב"א הא דתנן מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי ואמאי הא אחד יאכל מיד ואחד בלילה וא"כ כי אזיל ריקם אזיל. וצריך לפרש דמזון שתי סעודות דקאמר היינו בלא אותה שיש לו לאכול מיד ע"כ. והנה הרמב"ם בפירושו וגם הר"ב לא כתבו מזה כלום והניחו הדבר על משמעותי' מי שיש לו מזון ב' סעודות וכו' בסתמא דבין הכל יש לו מזון ב' סעודות ולא יותר ולא השגיחו לקושי' הרשב"א. ונראה דלא ניחא להו בפי' הרשב"א. דקשיא להו סתימת לשון המשנה ולדברי הרשב"א מוטב הוה למתני מי שיש לו מזון שלש סעודות וכו'. אלא ברור דהכי פירושא במשנה מי שיש לו מזון שתי סעודות וכו'. לעני הדר ותושב באותה העיר [דומי' למה דתניא מי שיש לו מזון י"ד סעודות לא יטול מן הקופה וכו' וקופה; מתחלקת מע"ש לע"ש לעניי העיר וכמו שיתבאר בסמוך בס"ד] לא יטול היום מן התמחוי אלא למחר כשיצטרך יקח מן התמחוי וכן מטין דברי רש"י בשבת קי"ח שכתב תמחוי קערה גדולה היא וגובין בה גבאים מאכל מבעלי בתים ומחלקין לעניים ב' סעודות ליום מיום ליום. קופה מעות הן לפרנס עניים בני טובי' דזיל להו מילתא דתמחוי ומתחלקין מע"ש לע"ש. י"ד סעודות לא יטול מן הקופה שהרי יכול להמתין לע"ש הבא וכו'. ע"כ לשון רש"י. והרי דמחלק רש"י דקופה היינו מעות המתחלק לבני טובי' דזיל להו וכו'. אבל תמחוי מתחלקת לשאינם זיל להו. והני כולהו בני העיר נינהו כדאמרי' ב"ב ח' קופה לעניי אותה העיר. ואע"ג דאמרי' נמי התם תמחוי לעניי עולם ולאו לאפוקי דאין מחלקין מתמחוי גם לבני העיר במי שצריך לו. דודאי עניי העיר קודמין במי שאין לו. האם נאמר שימתין עד ערב שבת ובין כך יהיה מוטל ברעב. אלא ברור דזה דאיתמר תמחוי לעניי עולם היינו שנותנין מתמחוי גם לעניי עולם לאפוקי מקופה שאין נותנין אלא לעניי העיר ולבני טובים דזיל להו ליטול מן התמחוי ומעתה יתיישב על נכון קושית הרשב"א ולכן סתמו כל מפרשי המשנה ה"ה רש"י בשבת הנזכר והרמב"ם והר"ב והניחו המשנה כמשמעה וחוקה. שתי סעודות דוקא: